

به نام خدا

از سری مقالات برتر آموزشکده محیط زیست کرج
شماره: ۳

هویره

Houbare Bustard

محقق: خانم مینا کاظمی

بهار ۸۶

رده بندی:

روی هم رفته، خانواده هوبره ۲۲ گونه دارد که ۳ گونه ی آن با نام های میش مرغ، هوبره و زنگوله بال در ایران زندگی میکنند.

هوبره یا Houbare Bustard

Kingdom : Animalia جانوران

Phylum: Chordata شاخه: طنابداران

Class: Aves رده: پرندگان

Order: Gruiformes راسته: درناسانان

Family : Gruidae خانواده: هوبره

Genus: Chlamydotis جنس

Species: undulate گونه

مشخصات ظاهری:

این پرنده ۶۲-۶۰ cm طول دارد تقریباً هم اندازه ی میش مرغ ماده است. از زنگوله بال بسیار بزرگتر و متفاوت با آن و از نظر شکل ظاهری شبیه بوقلمون نابالغ است. پرنده ایی با گردن و دم خرمایی رنگ و دراز بطور کلی، پرو بال قهوه ای شنی، زیر تنه خاکستری سفید با دسته های پرهای سیاه و سفید بلند که از ۲ طرف گردن آویزان است و حالت دامن مانندی دارد. کاکل سیاه و سفید و چشمها زرد و درشت است و هنگام قوز کردن هماهنگی کامل با محل شنزار دوروبر خود پیدا می کند. سطح پشتی این پرنده قهوه ایی خاکی کم رنگ با خطوط موجدار فراوان، سطح شکمی آن سفید و ناحیه گلپوش خاکستری کم رنگ است. در پرواز پشت و پوشیرهای بال به رنگ خاکی یکدست به نظر میرسد، شاهپرها سیاه بال دارای یک قسمت سفید رنگ در قاعده شاهپرها نخستین میباشد، ولی مقدار آن از سفیدی بالهای زنگوله بال و میش مرغ بسیار کمتر است. پروازش سنگین و آهسته است و بالهای بایک و دم نسبتاً بلندی دارد. خیلی زود درم و محتاط اند و با اینکه پروازشان قوی است، اغلب در مقابل خطر می دوند یا مخفی میشوند. رنگشان خاکستری، بژ، خاکی، سفید و سیاه است. در همه کشورها نسل این ۳ گونه، مخصوصاً میش مرغ در خطر است و بیشتر مقامات مربوطه در صدد برآمده اند تا گامهای حفاظتی مؤثرتری بردارند. هوبره دونده ای بسیار سریع است. اگر هوبره در هوا یا زمین مورد حمله پرندگان شکاری قرار بگیرد، مدفوع چسبناک خود را به طرف آن پرنده پرتاب می کند. این مدفوع باعث چسبندگی شدن بالهای پرنده ی شکاری میشود به همین دلیل به هوبره پرنده ی بمب انداز نیز میگویند.

زیستگاه:

هوبره ها در دشتهای وسیع که گیاهانی نظیر درمنه و قیچ دارد زندگی می کنند در مناطق شنی و تپه ماهورهای ریگزار، مناطق بیابانی و نیمه بیابانی، نواحی

کویری با بوته های پراکنده با علفهای کوتاه و حاشیه ی گندم زار ها و بهار و تابستان گاهی در اطراف زمین های کشاورزی نیز مشاهده می شوند آشیانه می سازند.

وضعیت تغذیه:

خانواده ی هوبره ها (میش مرغ، زنگوله بال و هوبره) همه چیز خوارند و از گیاهان و جانوران گوناگون تغذیه می کنند. جوجه ها که به پروتئین بیشتری نیاز دارند، بیشتر جانورانی مانند سوسک و مارمولک میخورند. مادر پس از بیرون آمدن جوجه ها از تخم آنها را با خود به محل هایی میبرد که حشره فراوان است و نحوه گرفتن آنها را آموزش میدهد. غذای پرندگان بالغ غلات، حبوبات، علفهای سبز و مواد حیوانی مانند خزندگان، حشرات و حتی جوجه پرندگان کوچک است. تولید مثل:

پرندگان خانواده ی هوبره در اوایل بهار برای جوجه آوری به جاهای سرد سیر می روند. در این فصل ها نرها برای جلب توجه ماده ها با بر افشاندن پرهای دم و گردن و تاج حرکات جالبی انجام می دهند. هوبره ی ماده لانه ی خود را در گودال های کم عمق کنار بوته ها درست می کند. هر هوبره ماده بین ۲ تا ۳ تخم می گذارد. رنگ تخم ها زیتونی مایل به قهوه ایی است. جوجه ها پس از ۲۳ روز از تخم خارج می شوند و می توانند پس از چند روز مادر خود را تعقیب می کنند. پراکنندگی:

هوبره های ایران را میتوان به ۲ دسته تقسیم کرد. هوبره های بومی بیشتر در یزد، کرمان، فارس، قسمتهای مرکزی شمال خراسان پراکنده هستند. این هوبره ها در پائیز و زمستان به مناطق جنوبی نظیر خوزستان، هرمزگان و بوشهر مهاجرت میکنند.

دسته ی دوم هوبره های مهاجری هستند که از کشور های همسایه شمالی مانند ترکمنستان و قزاقستان به ایران می آیند این هوبره ها با هوبره های بومی ایران زیستگاه مشترکی دارند.

وضعیت خانواده هوبره در ایران

بطور کلی خانواده ی هوبره بسیار آسیب پذیرند به همین دلیل جمعیت آنها بشدت در حال کم شدن است. در حال حاضر جمعیت هوبره ها نیز کاهش فراوانی دارد و دیگر از دسته های بزرگ هوبره که در بیشتر دشتهای کویری و استپی ایران دیده می شد، اثر زیادی نمانده است. مهمترین دلیل کاهش این پرندگان شکار بی رویه بخصوص شکار با استفاده از بازهای شکاری تربیت شده است. تخریب زیستگاه و تبدیل آن به زمین های کشاورزی نیز در کاهش جمعیت این پرندگان تأثیر زیادی داشته است.

چگونه می توان هوبره را از نزدیک مشاهده کرد؟

هویره پرنده ی دشتهای ایران است و در بیشتر دشتهای هرمزگان ، بوشهر ، خوزستان ، جنوب فارس ، دیده میشود. در بهار و تابستان هویره ها به دشتهای سردسیر مانند شهر بابک و نگار در کرمان ،کالمند در یزد و توران در شاهرود میروند. اگر به طور مستقیم به طرف هویره برویم ، فرار می کند. اما اگر به صورت دایره دور جانور بچرخیم به تدریج فاصله ی خود را با جانور کم کنیم ، هویره بی حرکت در کنار بوته ها قوز میکند. در این حالت می توان تا فاصله ی چند متری به پرنده نزدیک شد.

اقدامات حفاظتی انجام شده

در حال حاضر این پرنده در زمره ی پرندگان حمایت شده میباشد و شکار آن در تمام فصل های سال ممنوع است اما به سبب علاقه ی شیوخ عرب به شکار آن بوسيله شاهین و بالابان ، جمعیت آن کاهش زیادی پیدا کرده است. چند منطقه مانند کالمند در یزد ، میانکاله در مازندران ، منطقه ی حفاظت شده اعلام شده است. کالمند یکی از مکانهای جوجه آوری هویره و میان کاله یکی از زیستگاه های زنگوله بال در ایران است.

از آنجا که خانواده ی هویره مهاجرند، برای حفاظت جهانی و منطقه ای از این پرندگان کنوانسیون های زیادی تشکیل شده است بسیاری از کشورها از جمله ایران در این کنوانسیون فعالیت زیادی دارند. همه کشور های عضو باید پیمانهای این کنوانسیون را اجرا کنند.